

ОСОБИСТІТЬ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАПОРУКА ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Дуплійчук Ольга Миколаївна

аспірантка Житомирського державного університету імені Івана Франка

Протягом останніх десятиліть однією з передових цілей освіти декларувався всебічний розвиток особистості. Сучасні вимоги до підготовки вчителя початкової школи, окреслені державними стандартами, орієнтовані лише на системне бачення і осмислення навчального матеріалу в рамках навчальної дисципліни «Іноземна мова». Саме тому більшість дослідників констатують «втрату особистості» вчителя як наслідок «духовного зубожіння суспільства», пануючого «технократизму» і функціональної направленості освіти. На думку Б.С. Гершунського, орієнтація на досягнення науки і техніки в ХХ столітті вплинула на зміст цілей освіти практично у всіх країнах світу, головними з яких є трансляція суґубо праґматичних даних різних наук, передача достатньо вузьких фрагментарних, технократично-орієнтованих знань, вмінь та навичок [2].

Функціональна направленість освіти призвела до певної особистої несвободи, позбавила людину вибору і відповідальності в системі суспільних відносин, не забезпечила готовності до життя у вільному суспільстві, а отже, втрата духовності в освіті, втрата особистості позбавила вчителя самореалізації, саморозвитку, творчого потенціалу.

Звідси випливає очевидний висновок – технократична, авторитарна освіта вбиває творчу особистість вчителя. Ми згодні з дослідниками, які вважають,

що «освіта, мета якої – повідомити однакову і відому для всіх суму знань, виглядає як масове вбивство талантів» [1].

Сьогодні очевидно, що університети готують лише «предметника», а не вчителя, базуючись на помилковому переконанні в тому, що чим краще спеціаліст знає свій предмет, тим краще він йому навчає. Функціональна направленість освіти, в основі якої лежить тільки предметне навчання, порушує цілісність сприйняття світу, культури і як наслідок – цілісність особистості вчителя.

Ми поділяємо думку Є.І. Пасова з приводу того, що «вчитель-предметник» і «вчитель-педагог» (методист) – не дві області діяльності, не дві окремих професії, а інтегративна єдність, в чому і полягає сутність професії «вчитель» [6, с. 12].

Початкова школа розглядається нами як базовий шабель в оволодінні основними видами іншомовної мовленнєвої діяльності. На ранньому етапі вивчення іноземної мови у дитини формуються базові мовні й комунікативні здібності за рахунок зіставлення фактів двох мов, створюється мовна картина світу окремо для кожної мови, формується багатомірне та багаторівнєве мислення як абстракція від конкретної мови, можливість бачення світу крізь призму кожної з мов. Через це, навчання іноземної мови в початковій школі на сучасному етапі – це не процес передачі і поповнення знань, а процес багатостороннього розвитку особистості учня, розвитку здібностей мислити творчо, формування в нього критичного кругозору, що дозволяє навіть молодшому школяру без страху спілкуватися іноземною мовою зі своїми однолітками.

Ми вважаємо, що ефективність вивчення іноземної мови у ранньому віці залежить від особистості вчителя як фактору, що визначає цілі та зміст освіти в початковій школі, є універсальним засобом розкриття всіх потенційних можливостей молодшого школяра в оволодінні іноземною мовою. Саме тому, **метою** нашої статті є спроба показати можливості ефективної роботи в

початковій школі за рахунок професійно-методичної підготовки особистості вчителя іноземних мов у єдності професійно компетентного *вчителя-предметника (фахівця), вчителя-дослідника та вчителя - культуромовної особистості*, у якого сформовані потребово-мотиваційна, інформаційна, операційна готовність до творчої педагогічної, наукової та самоосвітньої діяльності. Зупинимось детальніше на кожному з цих понять.

Вчитель-предметник більшою мірою орієнтується на матеріал предмету, який він викладає і організовує свою діяльність саме всередині предметних знань. В основі професійно-методичної підготовки вчителя-предметника лежить формування предметної компетентності.

Слідом за Н.В. Кузьміною, під предметною компетентністю ми розуміємо «освіченість та авторитетність учителя в галузі науки, представником якої він є, яка акумульована в цьому предметі і яким має оволодіти учень» [4, с. 90]. Вчена вважає, що у навчально-виховному процесі вчитель-предметник виступає на репродуктивному рівні діяльності, тобто у ролі інформатора, джерела знань для школярів.

На нашу думку, предметна компетентність вчителя іноземної мови у початковій школі найбільш ефективно реалізується за допомогою застосування комунікативно-ігрового підходу, який спрямовує навчання іноземної мови як засобу навчання, максимально наближеного до реального спілкування. Реалізація такого підходу дозволяє неординарно та яскраво представити матеріал, полегшує засвоєння предметних знань, привертає увагу дітей і дозволяє утримувати її більш тривалий час. Таким чином, при вивченні іноземної мови в ігровій формі акцент робиться не на засвоєнні «сухих» знань, а на комунікативних одиницях, вмотивованих реальними ситуаціями та реальними потребами молодшого школяра, що в свою чергу викликає в учнів бажання спілкуватися, не боячись зробити помилку.

Однак, нова парадигма освіти потребує якісно вищої професійно-методичної підготовки «вчителя-мислячого», **вчителя-дослідника**,

того, хто сам «продукує», здатного до саморозвитку, самоосвіти та проектування шляхів розвитку сучасної початкової освіти, що передбачає вибір стратегій і прийомів засвоєння іноземної мови та культури для молодших школярів.

Ми вважаємо, що професійно-педагогічна діяльність вчителя-дослідника може ефективно відбуватися в умовах продуктивної (дослідницької) освіти, яка пов'язана із розвитком пізнавальних, творчих здібностей учня, розкриттям і реалізацією його творчого потенціалу, становлення креативної особистості молодшого школяра.

Н.Ф. Коряковцева, під поняттям «продуктивна освіта» розуміє практико-орієнтоване навчання, що ґрунтується на оволодінні предметним знанням в процесі практичної діяльності [3, с. 7].

В нашому дослідженні це інноваційне направлення в розвитку початкової школи передбачає перш за все перенесення акценту з навчальної діяльності вчителя на самостійну продуктивну навчальну роботу учня, перехід від школи як засобу передачі знань до школи саморозвитку учня. На відміну від інформаційно-репродуктивної освіти, яка будується на моделі передачі учню готових знань і культурно-історичного досвіду, продуктивна освіта передбачає шлях від постановки проблеми до її вирішення через звернення до теоретичних знань, накопичення особистого досвіду в процесі їх використання і, таким чином, до створення особистого навчального продукту. Так, учень перестає бути лише споживачем знань, він стає активним творчим учасником навчального процесу.

Продуктивна освіта в початковій школі в нашому дослідженні реалізується через інтегративний підхід, провідною ідеєю якого є розвиток творчого критичного мислення дитини як конструктивної інтелектуальної діяльності, осмислення сприйняття інформації та подальше її засвоєння через створення особистих продуктів, використання інтегративних технологій у вивченні іноземної мови в молодшій школі. Такий підхід дозволяє формувати в учнів

одразу декілька навичок та вмінь на основі комунікативних одиниць, що вивчаються; спрямований на «відкриття для себе» нової мови і культури: нових засобів та способів вираження понять, комунікативних намірів, нових країнознавчих фактів, співвідношення нової інформації з рідною мовою і т.д.

Вчитель-дослідник за допомогою продуктивної освіти формує в молодших школярів вміння, направлені, на відміну від репродукції готових, ззовні заданих знань, на самостійне «добування» знань, накопичення самостійного досвіду застосування комунікативних одиниць.

Разом з тим, вивчення іноземної мови в початковій школі не лише розвиває індивідуальні мовленнєві здібності дитини, а й створює передумови вивчення нею в майбутньому інших мов, спрощує їй життя в багатонаціональній державі та світі, виховує толерантне ставлення до носіїв іншої культури та мови.

Серед основних завдань навчання іноземної мови в початковій школі є виховання інтересу до культури, традицій, звичаїв людей, які розмовляють іншою мовою, стимулювання навичок соціальної комунікації, формування ціннісного ставлення до іншомовного довкілля, відкритість для контактів, толерантність до несхожої культури, повага до її носіїв.

Ґрунтуючись на цілях і задачах мовної політики в Європі і в Україні в тому числі, ми вважаємо доцільним спрямувати навчання іноземної мови в початковій школі з урахуванням ще одного підходу – соціокультурного, при якому відбувається формування особистісної культури та розвитку молодшого школяра через ознайомлення з мовою та культурою іншого народу, розширення індивідуального мовного досвіду в його культурних аспектах. Такий підхід дозволяє познайомити учнів початкової школи з життям їх однолітків за кордоном, правилами вербального та невербального спілкування з ними, виховувати розуміння і повагу до представників англomовної культури, глибше пізнати власну культуру.

Саме тому, ми вважаємо, що **вчитель іноземної мови як культуромовна особистість**, виступаючи інтерпретатором національної культури, також є співтворцем живого процесу залученості своїх потенційних учнів у культуру та культурне смислоутворення, що є невід'ємною складовою будь-якого соціокультурного становлення і розвитку, дієвим каталізатором і, водночас, стабілізатором розвитку людського суспільства загалом. Він має не тільки бути здатним приймати участь у діалозі культур, бути взірцем мови, але, в першу чергу, бути генератором інноваційних культурних процесів, реципієнтом та ретранслятором іншомовних культурних імпульсів та явищ.

Отже, вчитель іноземної мови в початковій школі – це не тільки знавець іноземної мови, але й викладач цієї мови і культури, дослідник, творча культурна, варіативно мисляча, особистість з розвинутим чуттям нового і прагненням до пізнання [5].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности: Основы педагогики творчества. – Казань, 1988.
2. Гершунский Б.С. Философия образования. – М., 1998.
3. Коряковцева Н.Д. Теория обучения иностранным языкам. Продуктивные образовательные технологии. – М., 2010. – 192 с.
4. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения. – М.: Высш. шк., 1990. – 199 с.
5. Образование в поисках человеческих смыслов / под. ред. Е.В. Бондаревской / – Ростов, 1995.
6. Пассов Е.И. Культуросообразная модель профессиональной подготовки учителя: философия, содержание, реализация // Иноземні мови. –2002.– №4. – С.12.

